

3^ο Κεφάλαιο

Το Προσφυγικό Ζήτημα στην Ελλάδα (1821 – 1930)

1. Ορισμοί

Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

- Κεντρική Επιτροπή υπέρ των Κρητών
- Αγγλοελληνική Επιτροπή
- Μακεδονική Επιτροπή
- Τάγματα εργασίας
- Υπηρεσία Ανοικοδομήσεως Ανατολικής Μακεδονίας
- Σύμφωνο περί αμοιβαίας μεταναστεύσεως μεταξύ Ελλήνων και Βουλγάρων (1919)
- Συνθήκη του Νείγυ (Νοέμβριος 1919)
- Οργανισμός (Θεσσαλονίκη 1914).
- Ανωτάτη Διεύθυνσις Περιθάλψεως (Θεσσαλονίκη 1916)
- Υπουργείο Περιθάλψεως (1917)
- Πατριαρχική Επιτροπή.
- Υπηρεσία Παλινοστήσεως και Περιθάλψεως (Σμύρνη)
- Ταμείο Περιθάλψεως Προσφύγων (Νοέμβριος 1922)
- Μικτή Επιτροπή Ανταλλαγής (1923)
- Επιτροπή Αποκαταστάσεως Προσφύγων (Ε.Α.Π.)
- Αυτεπιστασία
- Γενική Διεύθυνση Ανταλλαγής Πληθυσμών (1924)
- Γραφεία Ανταλλαγής Πληθυσμών (1924)
- Συμφωνία της Άγκυρας (10 Ιουνίου 1930)
- Σύμβαση εμπορίου, εγκατάστασης και ναυτιλίας (Οκτώβριος 1930)

2. Σωστό – Λάθος

Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν ως σωστές ή λανθασμένες γράφοντας τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος** δίπλα σε κάθε πρόταση:

- Η αποτυχημένη επιχείρηση του Φαβιέρου (1827 – 1828) προετοιμάστηκε από Ψαριανούς πρόσφυγες για την ανακατάληψη του νησιού τους.
- Στην Εθνοσυνέλευση του 1843 – 1844, στην τρίτη φάση της αντιδικίας αυτοχθόνων – ετεροχθόνων το ενδιαφέρον επικεντρώθηκε στο θέμα των όρων εκλογής των βουλευτών.
- Το θέμα των δικαιωμάτων των ετεροχθόνων στην Εθνοσυνέλευση, που συνήλθε μετά την Επανάσταση του 1843, έδειξε τη βαθύτερη διάσταση που υπήρχε στην κοινωνία της εποχής.
- Στην Κρητική Επανάσταση του 1866 – 1869 η «Κεντρική Επιτροπή υπέρ των Κρητών» ανέλαβε την περίθαλψη 4.500 προσφύγων.
- Τα γεγονότα της περιόδου 1895 – 1898, που ήταν καθοριστικά για την τύχη της Κρήτης, προκάλεσαν κύμα μεγάλης φυγής προσφύγων.
- Οι Βαλκανικοί Πόλεμοι έληξαν με την υπογραφή της Συνθήκης των Σεβρών τον Αύγουστο του 1913.
- Το Νοέμβριο του 1919 υπογράφηκε η συνθήκη του Νεϊγύ, που προέβλεπε την παραχώρηση της Δυτικής Θράκης από την Τουρκία στην Ελλάδα.
- Τον Νοέμβριο του 1919 υπογράφηκε η συνθήκη του Νεϊγύ, που προέβλεπε την παραχώρηση της ανατολικής Θράκης από τη Βουλγαρία στην Ελλάδα.
- Με τη συνθήκη του Νεϊγύ (Νοέμβριος 1919) μετακινήθηκαν για πρώτη φορά πρόσφυγες από τη Βουλγαρία προς την Ελλάδα.
- Η Πατριαρχική Επιτροπή (1918) αποσκοπούσε στην οργάνωση του επαναπατρισμού των εκτοπισμένων.
- Με την άφιξη των προσφύγων το 1922, το έργο της προσωρινής στέγασης ανέλαβε το Υπουργείο Περιθάλψεως.
- Η συνθήκη των Σεβρών προέβλεπε την υποχρεωτική ανταλλαγή μεταξύ των Ελλήνων ορθόδοξων κατοίκων της Τουρκίας και των Μουσουλμάνων κατοίκων της Ελλάδας.
- Η Σύμβαση της Λοζάνης (30 Ιανουαρίου 1923) καθιέρωνε για πρώτη φορά τη μαζική μετακίνηση πληθυσμών και είχε υποχρεωτικό χαρακτήρα.
- Σύμφωνα με τη Σύμβαση της Λοζάνης (30 Ιανουαρίου 1923) οι ανταλλάξιμοι πρόσφυγες δεν είχαν δικαίωμα να μεταφέρουν την κινητή περιουσία τους.
- Η κινητικότητα των προσφύγων, ιδιαίτερα κατά τα πρώτα χρόνια μετά την άφιξή τους στην Ελλάδα, υπήρξε μεγάλη.
- Την αστική αποκατάσταση ανέλαβε περισσότερο η Ε.Α.Π. και λιγότερο το κράτος.
- Η αγροτική αποκατάσταση των προσφύγων στο μεγαλύτερο μέρος της ήταν έργο του κράτους.

- Σε σύγκριση με την αστική, η αγροτική αποκατάσταση των προσφύγων ήταν ταχύτερη και απαιτούσε μικρότερες δαπάνες.
- Η αστική αποκατάσταση των προσφύγων περιλάμβανε στέγαση και πρόνοια για εύρεση εργασίας.
- Μετά τη διάλυση της Επιτροπής Αποκατάστασης Προσφύγων (ΕΑΠ), το 1930, τα χρέη των αγροτών προσφύγων ανέλαβε να εισπράξει η Εθνική Τράπεζα.
- Στις 10 Ιουνίου 1930 υπογράφηκε η Συνθήκη των Σεβρών που αποτελούσε το οικονομικό σύμφωνο μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας.
- Με την ανταλλαγή των πληθυσμών του 1923 εξέλιπε η κυριότερη πηγή προστριβών μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας.
- Οι πρόσφυγες αποτελούσαν ένα ενιαίο σύνολο με συμπαγή κοινωνική προέλευση και πολιτιστική παράδοση.
- Οι πρόσφυγες εφόρμισαν την αμειψισπορά και την πολυκαλλιέργεια και στήριξαν το θεσμό της μικρής γεωργικής ιδιοκτησίας.
- Η άφιξη των προσφύγων επέδρασε και στην ένταξη των γυναικών στον ενεργό πληθυσμό.

3. Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

- Πώς επιχειρήθηκε να αντιμετωπιστεί το προσφυγικό ρεύμα των Ηπειρωτών – Σουλιωτών **α)** στη διάρκεια της ελληνικής Επανάστασης και **β)** στην περίοδο της μοναρχίας του Όθωνα;
- Με ποιους τρόπους υποκινήθηκε και μεθοδεύτηκε ο πρώτος διωγμός του 1914 εναντίον των Ελλήνων της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας;
- Ποια ήταν τα αίτια του διωγμού των Ελλήνων στην Οθωμανική Αυτοκρατορία το 1914; Ποιες μορφές έλαβε η καταπίεση των Ελλήνων κατά τη διάρκεια του διωγμού αυτού;
- Ποιες μορφές πήρε και ποιες συνέπειες είχε η καταπίεση του μικρασιατικού ελληνισμού το 1914 – 1918;
- Να αναφερθείτε: **α)** στο μεταναστευτικό ρεύμα Ελλήνων από τη Ρωσία, μετά τη συνθήκη του Βουκουρεστίου και **β)** στο προσφυγικό ρεύμα Ελλήνων από τη Ρωσία, το διάστημα 1919 – 1921.
- Ποιες παροχές περιελάμβανε η περίθαλψη των 450.000 προσφύγων της περιόδου 1914 – 1921, σύμφωνα με τα στοιχεία των υπηρεσιών του Υπουργείου Περιθάλψεως;
- Να αναφερθείτε στους φορείς που ανέλαβαν το έργο της περίθαλψης των προσφύγων κατά το διάστημα 1914 – 1921.
- Τι περιελάμβανε η μέριμνα για την περίθαλψη των προσφύγων στην Ελλάδα κατά την περίοδο 1917 – 1921;
- Πώς υλοποιήθηκε η παλιννόστηση των προσφύγων στη Μικρά Ασία (1918 – 1920) και ποιες συνθήκες αντιμετώπισαν οι πρόσφυγες κατά την άφιξή τους εκεί;
- Με ποιους τρόπους πραγματοποιήθηκε η παλιννόστηση των προσφύγων στη Μικρά Ασία και την Ανατολική Θράκη κατά τα έτη 1918-1920; Ποιες συνθήκες βρήκαν οι πρόσφυγες στην πατρίδα τους;
- Να αναφέρετε τους φορείς οργάνωσης της παλιννόστησης και τις συνθήκες που βρήκαν οι πρόσφυγες του πρώτου διωγμού (1914 – 1918), όταν επέστρεψαν στις εστίες τους.
- Ποιές περιοχές εγκαταλείπονται μετά την καταστροφή της Σμύρνης (1922) και κάτω από ποιες συνθήκες;
- Τι προέβλεπε η Σύμβαση της Λωζάνης (30 Ιανουαρίου 1923) για την ανταλλαγή των πληθυσμών και τι για τους ανταλλάξιμους;
- Τι προέβλεπε η Σύμβαση της Λωζάνης (30 Ιανουαρίου 1923) για την ανταλλαγή των πληθυσμών μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας;
- Τι προέβλεπε η ελληνοτουρκική Σύμβαση ανταλλαγής των πληθυσμών της 30ής Ιανουαρίου 1923 και σε τι διέφερε από προηγούμενες ανάλογες συμφωνίες;
- Ποια προβλήματα αντιμετώπισαν οι πρόσφυγες κατά το πρώτο διάστημα της παραμονής τους στην Ελλάδα μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή;
- Ποια μέσα διέθεσε η ελληνική κυβέρνηση στην ΕΑΠ για την αποκατάσταση των προσφύγων;
- Με ποια μέσα προσπάθησε η ελληνική κυβέρνηση να υποβοηθήσει το έργο της Επιτροπής Αποκαταστάσεως Προσφύγων (Ε.Α.Π.);

- Ποια μέσα διέθεσε στην Ε.Α.Π. (Επιτροπή Αποκατάστασης Προσφύγων) η ελληνική κυβέρνηση για την αποκατάσταση των προσφύγων;
- Να αναφέρετε: **α)** τα μέσα τα οποία διέθεσε το ελληνικό κράτος στην Επιτροπή Αποκαταστάσεως Προσφύγων και **β)** την παράμετρο της διάκρισης των προσφύγων σε αστούς και αγρότες, την οποία έλαβε υπόψη η Επιτροπή, για την αποκατάστασή τους.
- Με ποιους τρόπους και με ποια μέσα υλοποιήθηκε η αγροτική αποκατάσταση των Μικρασιατών προσφύγων;
- Για ποιους λόγους η Επιτροπή Αποκαταστάσεως Προσφύγων (ΕΑΠ) κατά την αποκατάσταση των προσφύγων έδωσε προτεραιότητα: **α)** στην ανάπτυξη της γεωργίας; και **β)** στην εγκατάσταση των προσφύγων στη Μακεδονία και στη Δυτική Θράκη;
- Γιατί η Επιτροπή Αποκαταστάσεως Προσφύγων (ΕΑΠ) έδωσε προτεραιότητα στη γεωργία;
- Για ποιους λόγους προτιμήθηκαν η Μακεδονία και η Δυτική Θράκη για την εγκατάσταση των προσφύγων;
- Να αιτιολογήσετε την προτεραιότητα που δόθηκε στην εγκατάσταση των προσφύγων στη Μακεδονία και τη Δυτική Θράκη.
- Ποια εμπόδια αντιμετώπισε η αστική αποκατάσταση των προσφύγων κατά τη δεκαετία του 1920;
- Ποια ήταν τα κυριότερα σημεία της συμφωνίας της Άγκυρας (10 Ιουνίου 1930);
- Τι προέβλεπε η Συμφωνία της Άγκυρας (1930) και με ποιες διπλωματικές πράξεις αυτή ολοκληρώθηκε τον Οκτώβριο του ίδιου έτους;
- Πώς εκφράστηκε η διάσταση προσφύγων και γηγενών στην οικονομική, πολιτική και κοινωνική ζωή της Ελλάδας;
- Πώς εκφράστηκε η διάσταση μεταξύ προσφύγων της Μικρασιατικής Καταστροφής και γηγενών στην οικονομική, πολιτική και κοινωνική ζωή;
- Πώς εκφράστηκε η διάσταση προσφύγων και γηγενών στην κοινωνική ζωή;
- Να αιτιολογήσετε την καλλιέργεια του μίσους από την πλευρά των αντιβενιζελικών εναντίον των προσφύγων.
- Ποιες ήταν οι επιπτώσεις στον πληθυσμό της Ελλάδας και στην εθνολογική του σύσταση από την άφιξη των προσφύγων μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή;
- Ποιες επιπτώσεις είχε στην ελληνική οικονομία η εγκατάσταση των Μικρασιατών προσφύγων στην Ελλάδα;
- Ποιες ήταν οι επιπτώσεις από την άφιξη των προσφύγων στην Ελλάδα (1922) στον τομέα της αγροτικής παραγωγής;
- Ποιες ήταν οι επιπτώσεις από την άφιξη των προσφύγων μετά τη Μικρασιατική καταστροφή στον τομέα της βιομηχανίας;
- Ποια είναι η συμβολή των προσφύγων από τη Μικρά Ασία στο νεοελληνικό πολιτισμό;
- Τι προσέφεραν οι Μικρασιάτες πρόσφυγες του 1922 στη διαμόρφωση του νεοελληνικού πολιτισμού;

